

Världen blir mer jämlik – ska vi tacka de superrika?

Affärsvärlden den 14 oktober 2023

Världens ekonomiska utveckling och tillväxtens fördelning mellan fattiga och rika är frågor som engagerar. Är vi på väg åt rätt håll när det gäller att skapa ett välstånd som alla kan få del av?

Komplexiteten i frågor som dessa till trots ser jag återkommande nyhetsartiklar och debattutspel om en ökande global ojämlikhet. Hade jag fått en slant varje gång någon påstår att klyftorna i världen vidgas, skulle jag förmodligen ha varit ganska rik idag. Problemet med utspelen är bara att verkligheten verkar säga någonting helt annat.

Nyligen publicerades UBS Global Wealth Report 2023 som bygger på den mest omfattande databasen över världens förmögenheter och deras fördelning. Bakom rapporten står några av världens främsta fördelningsforskare.

Att mäta förmögenheter och deras fördelning är svårt, inte minst i ett globalt perspektiv. Förmögenhet definieras som värdet av finansiella och icke-finansiella tillgångar (främst bostäder) minus skulder. Detaljerade aggregerade förmögenhetsdata finns i många länders nationalräkenskaper, men fördelningsdata är mer knapphändiga. UBS-rapporten använder fördelningsundersökningar som finns i olika länder. I de länder där uppgifter saknas används data från närliggande länder.

Superrika individers förmögenheter är särskilt viktiga att inkludera. UBS-rapporten använder en kombination av observerade data och modellbaserade skattningar utifrån tidskriften Forbes globala lista över miljardärer.

Ett av rapportens huvudresultat är att världen blir allt rikare mätt i förmögenhetstermer. Diagram 1 visar detta i den vänstra bilden. Mellan 2000 och 2022 har de totala nettotillgångarna nästan fyrdubblats. Från 117 000 miljarder dollar till 454 000 miljarder dollar räknat i fasta priser.

Huvuddelen av förmögenhetstillväxten, cirka två tredjedelar, har skett i västvärldens marknadsekonomier. Detta är ett gott betyg åt det värdeskapande som vår kombination av entreprenörskap och välfungerande samhällsinstitutioner kan generera.

Årliga förändringar kan dock vara stora. Diagrammet visar att förmögenhetstillväxten har varit positiv alla år med undantag för två år: finanskrisens 2008 och förra året, 2022.

Två orsaker verkar förklara förmögenhetsminskningen 2022. Börsfallen i Nordamerika och Europa är det ena. Inflationen är det andra. Nominellt föll förmögenheterna i västvärlden medan de ökade i resten av världen, sammantaget med 3,4%. Inflationen i världen uppgick dock till 6%, och inflationsjusterat minskade världens förmögenhet under 2022 med 2,6%.

Medelinkomstländer, eller tillväxtekonomier, har bidragit starkt till den globala förmögenhetsökningen sedan början av detta århundrade.

Den snabbaste förmögenhetsökningen sker idag i världens låginkomstregioner. Kinas förmögenheter har vuxit tjugofalt sedan år 2000, vilket är tio gånger snabbare än i väst. Indiens förmögenheter tiodubblades och Afrikas sjudubblades. Mellan 2000 och 2022 mer än tredubblades deras förmögenhetsandel, från 7% till 25%.

En viktig faktor bakom denna välståndsökning är innovationer i väst, framför allt i USA, som har spritt sig i världen. Kina dominerar idag elbilstillverkningen, Indien producerar mediciner och mjukvara, Afrika levererar metaller till telefontillverkning. De västliga innovationerna kommer från företag som ägs av västvärldens rikaste personer.

Rapportens största bidrag är beräkningen av den globala förmögenhetsfördelningen. Detta görs genom att samla världens invånare i en gemensam befolkning och beräkna ojämlikheten inom denna.

Huvudresultatet visas i diagrammets högra bild. De globala förmögenhetsskillnaderna är slående höga. Ginikoefficienten, som visar ojämlikhetsgraden i en skala från 0, där alla äger lika mycket, till 100, där en person äger allting, ligger kring 90. Nivån kan jämföras med den globala inkomstfördelningens Gini runt 50.

Trenden i förmögenhetsojämlikheten är emellertid tydligt fallande. Sedan 2000 har Ginikoefficienten fallit varje år, från 93 till 88.

Den rikaste procentens förmögenhetsandel har också sjunkit sedan 2000, från 48% till 45%. Det kan tyckas underligt att de rikas andel faller i en tid då många stora miljardförmögenheter har skapats och ökat i värde. Men även andras ägande har expanderat, och i vissa fall ännu snabbare än i toppen. Detta gäller särskilt förmögenhetsägare i medelinkomstländer, framför allt i Kina, men även västvärldens medelklass har hängt med i hög grad.

De stora börsfallen i västvärlden under 2022 slog hårt mot de rikaste i västvärlden och orsakade den största minskningen i toppens andel sedan finanskrisen. Men den utvecklingen borde inte ens glädja alla de som gillar utjämning. Den drevs av minskade vinster, faktiska och förväntade, i företagen, vilket i förlängningen innebär färre jobb, minskade investeringar och fallande skatteintäkter.

Kanske anser någon att förmögenhet är ett alltför snävt mått på välstånd. Emellertid ökar den globala jämlikheten även i andra utfall. Inkomstskillnaderna faller, fattigdomstalen formligen rasar, och även skillnader i utbildningsår och i många hälsomått minskar kraftigt.

Nästa steg är att förklara drivkrafterna bakom denna positiva utveckling av jämlikhet och rikedom. Ekonomisk tillväxt är central, både i teknikledande höginkomstländer och i välståndshungrande låginkomstländer. Men hur vi uppnår långsiktig tillväxt vet vi förvånansvärt lite om. Se där, en fråga för våra politiker och forskare att ta itu med.

Daniel Waldenström